

16:00, Szombat (július 9.), PAX Tv

Mit ér az ember, ha...

Dr. Bitó László, író
portréfilm, 50 perc

Az aktuális rész ismertetője: Az Egyesült Államokban élő orvos a vakság elleni küzdelem egyik legelismertebb harcosa. Sokoldalú egyéniség, alkotó ember a történelem viharában. Kitelepített mezőgazdasági munkás, munkaszolgálatos szénbányász, emigráns szemészprofesszor, hazatelepült író és publicista, megszállott humanista, potenciális egyházalapító. Ez Bitó László, aki magáról vall.

A film ismertetése: A sorozatban ilyen vagy olyan okból érdeklődésre számot tartó emberek vallanak életükről, munkásságukról. A skála széles: egyaránt megszólalnak országos ismertségű személyiségek és kis közösségek megbecsült polgárai.

Egyéb epizódok
Idő szerint | Hely szerint

Vetítik: PAX TV: Szombat (Július 9.) 16:00

Vasárnap (Július 10.) 16:00

Péntek (Július 15.) 11:15

Péntek (Július 15.) 12:15

Szombat (Július 16.) 16:00

*

Bitó László

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

http://hu.wikipedia.org/wiki/Bitó_László

*

Egy író hitvallása

Bitó László ön interjúja

Az író azokra a kérdésekre ad őszinte választ, amelyek gyakran merülnek föl író-olvasó találkozóin

– Jól számolom, hogy az Ábrahám és Izsák, az Izsák tanítása és A názáreti Izsák után a nemrég megjelent Áldott vagy, Káin! a negyedik bibliai témájú könyved?

– Tulajdonképpen az ötödik. Az első könyv, az Akéda, Izsák megkötözésének, majdnem feláldozásának a történetét dolgozza fel. A fő kérdés: Ábrahám azért akarta-e megölni a fiát, mert hallotta Isten hangját, vagy azért hallotta Isten hangját, mert meg akarta ölni a fiát? Erre ugyanis volt oka, hiszen ameddig Izsák él, Sára, Ábrahám felesége, nyilván nem engedné meg neki, hogy visszahozza a parancsára száműzött elsőszülöttjét, Izmaelt. Ez a történet gyermekkorom óta foglalkoztat. Félelemmel töltött el, amikor milliók estek áldozatul földi kisistenek parancsának. Majd be kellett látnom, hogy Isten sosem fogja le a gyilkos kezét: az apai szeretet tette Ábrahámot képtelenné arra, hogy megölje a tulajdon fiát. A kezét lefogó angyal ennek a szeretetnek a metaforája. Azért kellett megírnom az Ábrahám és Izsákot, hogy túltegyem magam gyermekkorom rémálmain.

– A párbeszédben, klasszikus dialógusformában megírt Izsák tanítását is ilyen, gyermekkorodból eredő kényszernek tulajdonítod?

– Talán inkább vágnak, hogy az apák így beszéljenek fiaikkal, átadva nekik tudásukat, tapasztalataikat, bölcsességüket.

– Ezzel eljutottunk A názáreti Izsákhoz, amely viszont az evangéliumok tanítását, Jézus feláldozását értelmezi egészen másként. Ezzel is volt valami célod azon túl, hogy írj egy mélyenszántó és izgalmas történetet? Kezdve Jézusnak az evangéliumokban nem ábrázolt

gyermekkorával?

– Két kérdés foglalkoztatott: hogyan lett a mostohaapja által felnevelt Jézusból a szeretet profétája? Erre az apját kereső Jézus nehéz gyermekkorának megértéséből nyertem választ.

– És a második kérdés?

– A két évezredes, fabrikált vád, az istengyilkosság vádjának a feloldása munkált bennem. Már csak azért is, mert meggyőződéseim, hogy ez a hamis vád szolgál mind a mai napig az antiszemitizmus melegágyául. Ki kell végre feketén-fehéren mondani: nem a zsidók harcolták ki, hogy Pilátus keresztre feszíttesse a vándor rabbit, akit alig pár nappal korábban hozsannázva fogadtak. De ezt esszéformában is megírtam a Múlt és Jövő Heller Ágnesnek dedikált (2009/2) számában.

– És mi a negyedik, korábban megjelent bibliai ihletésű könyved, amelyet az előbb említettél?

– A lengyel Szyksznian Wandával közös Gáspár, Menyhért, Boldizsár című könyvünk Máté evangéliumának egyik jelenetét dolgozza fel, mely szerint az újszülött Jézust három napkeleti bölcs kereste fel és ajándékozta meg arannyal, tömjénnel és mirhával. Ezt írtam meg karácsonyi történetként arra válaszul, hogy vajon kik lehettek ezek a bölcsek, és milyen csillagot követve kerültek oda? A történetem, amelynek a Karácsonyi ősökuménia alcímet adtam, valójában a különböző vallások találkozásáról szól. Talán azért nem jutott eszedbe az imént, mert akár karácsonyi mesekönyvnek is lehet tartani, bár minden korosztálynak szól.

– Tehát az idén megjelent Káin-könyved előtt kettő foglalkozott a héber Bibliával és kettő a kereszténnyel, vagyis az Ószövetséggel és az Újszövetséggel. És most...

– Nem szeretem ezt a megosztást. Jézus zsidó volt, és csecsemőkori Egyiptomba menekítésén kívül egész életét – zsidó családba születve – zsidóként, zsidók között élte le. A tanmesék, amelyeket neki tulajdonítanak, többnyire tóraértelmezések. Például annak az értelmezése, hogy mit lehet tenni szabbaton. Ezzel a kérdéssel mindmáig sok rabbi foglalkozik.

Azt is figyelembe kell vennünk, hogy úgy, mint ma is, akkor is többféle zsidó irányzat létezett: voltak konzervatív szadduceusok és liberálisabb – olykor álszent – farizeusok, voltak békés esszéusok és harcias zeloták. Jézus tanítását legfeljebb egy elfogadott új irányzatnak tekinthetjük, hiszen Jézus minden zsidó közösségben szívesen látott vándorrabbi volt. Nagy valószínűséggel mondható, hogy nem kívánt egy egészen új, antiszemita vallást alapítani.

A mai kereszténység ideológiáját attól a Saulus-Paulustól eredeztethetjük, aki Jézus tanítványainak legbuzgóbb üldözőjéből lett Jézus tanításának önkéntes és önkényes értelmezője. Ő zsidó létére római polgár volt, s mint ilyen, legalábbis politikailag skizofrén. De a damaszkuszi úton történtek alapján lélektanilag is annak tarthatjuk. Ne feledjük: a négy kanonizált evangélium az ő korában, ideológiai befolyása alatt született meg. Pál, aki csak pszichés elragadtatásában találkozott a már rég halott Jézussal, és tanításait csak hallomásból ismerhette, a zsidóságtól elszakadó birodalmi vallást kívánt létrehozni. Ezért nem akarta elidegeníteni a rómaiakat, s ezért is lehetett fontos neki és kortársainak, hogy az istengyilkosság vádját Róma helyett a zsidókra hárítsák.

Mi Magyarországon jól tudjuk, hogyan működtek a koncepciós perek, miként kellett „feszítsd meg Mindszentit” kiáltanunk. Legalább nekünk tehát röhögnünk kellene az állításon, hogy szegény Pilátusnak engednie kellett a zsidók Jézus megfeszítésére irányuló követelésének. Életszerűbb az az elképzelésem, miszerint Pilátus zsoldjában álltak azok, akik hamis vádakkal követelték Jézus elítélését, amikor Pilátus el akarta tenni láb alól az egyre nagyobb tábor mozgósítani képes prédikátort.

– Vigyázz, mert eretnekséggel fognak vádolni!

– Ha a Názáreti Izsák című könyvem megjelenése után nem hurcoltak máglyára, sohasem

fognak. De most kapaszkodj meg, mert ezek az írásaim elvezettek ahhoz a hithez, hogy az isteni szeretet birodalma – beleértve a zsidó-keresztény megbékélést, az újraegyesülést – csak akkor jöhet el, ha megértjük: a messiás nem személy, hanem fogalom, a felkentség fogalma. Ez a felkentség nem egyetlen embert emel ki a sok közül, hanem minden embert az állatok közül. Mindazoknak is, akik hiszik, hogy csakis Dávid király leszármazottja lehet a boldogabb jövőt hozó Messiás, továbbá be kell látniuk, hogy manapság már milliószámra élnek közöttünk Dávid király leszármazottjai. Maga a királyság is elavult fogalom. A királyi ház meg még inkább. Dávidot illene elfogadnunk mint a halandó és esendő ember példaképét, aki élvezte az életet – olykor túlságosan is –, ám nagyon erős volt benne annak tudata, hogy népét kell szolgálnia. És tevékeny, gazdag élete végén szépen, megbékélten tudott meghalni. Dávid az, akinek lennünk kellene: másokért sokat tevő, boldogságra vágyó, hús-vér ember. Hogy mennyire képviseli a mindennapi esendő embert, láthatjuk abból is, hogy a szerelemtől esztét vesztve a hatalmával is visszaél, és házasságtörő lesz. És hogy a Biblia szerint hetven évet élt, mint legtöbbünk, akik túléljük a hetet, szemben a metaforikus ősatyákkal, akik akár hétszázat is megélték. Bár szerintem ez is értelmezés kérdése. Tehát metaforikus.

– Szóval nem várod a messiási megváltást?

– Sem a zsidóság szerint még eljövendőtől, sem attól, aki az evangéliumok szerint kétezer évvel ezelőtt már eljött, de azóta sem lettünk megváltottak, azaz jobbak, megértőbbek vagy akár szentebbek. Százszor, talán ezerszer több embert öltünk meg a múlt században, mint a Jézus előttiben, habár ez nemcsak megváltatlan gonoszságunk, hanem legalább (részben) a technikai fejlődés rovására írható. A már kétezer éve elérkezett messiásról tudjuk, hogy nem váltotta be az eljövételéhez fűzött akkori reményeket sem: például azt, hogy megszabadítja népét a római uralomtól. Be kell látnunk: „Nekünk kell megváltanunk magunkat” – ahogy publicisztikáim egyik kötetének címe is állítja.

– És nem hiszel abban, hogy Jézus Krisztus a szenvedésével, kereszthalálával megváltotta az emberiséget az eredendő bűntől?

– A rómaiak ezeket ostromozták meg, majd hagytak a kereszten meghalni nem pár óra alatt, ahogy az evangéliumok szerint Jézus meghalt. Lassú, napokon át tartó, fuldoklásos halálban kiszenvedve. Az a tanítás, hogy egy ember megkínzása megválthat másokat, legfeljebb elfogadhatóbbá tette és teszi a gonoszok számára embertársaik megkínzását. Másrészt nem is hiszek az eredendő bűnben, vagy úgy is mondhatnám: nem tartom Éva bűnének, hogy „szakajtott egy almát” a tudás fájáról. Ellenkezőleg: Évának, az életadónak szüksége volt a tudásra. Az, ahogy Mózes első könyve leírja az „első emberpár” történetét – maga lett volna az abszolút pokol. Hogy az anya nélkül született és nevelkedett, az asszonyi dolgokban járatlan Évának asszonyi segítség és tudás nélkül kellett megszülnie gyerekeit. Méghozzá a nélkül a megnyugtató tudás nélkül, hogy előtte már milliók túléltek a vajúdas minden fájdalmát. Mint ahogy az édeni létet is pokolnak kell tartanunk, ha belegondolunk, milyen lehetett az élet a Kert rabságában. De persze semmi sem történhetett úgy, ahogy le vagyon írva. Ezért kellett megírnom...

– Mielőtt rátérnénk legújabb könyvedre, jó volna, ha befejeznéd azt a gondolatot, hogy nem hiszel az eredendő bűnben. Szerinted a keresztény egyházatyák miért tartják olyan fontosnak ezt a fogalmat?

Tanításuk szerint a keresztség mossa le rólunk a mindannyiunkra átszálló eredendő bűnt. A keresztelest pedig csak az egyházuk szolgálatában álló ember végezheti el, aki a megkereszтелéssel egyben az egyház tagjává avatja az ebbe beleszólni nem képes újszülöttet. Ezzel az egyházatyák garantálták hatalmuk fenntartását, kivételesen előnyös életüket. Ám talán

még fontosabb volt az egyházatyák számára a bűnbeesés történetében az, hogy az eredendő bűn a tudás elnyerése volt, amely ellen az akkor egyetlen keresztény egyház küzdött, dogma-akadályokat helyezve a válaszokat keresők útjába. Sőt nem engedték a tanításuk alapjául szolgáló Biblia lefordítását olyan nyelvekre, amelyeket a népek szélesebb körei megértettek volna.

– Igen, ezt az érvelést ismerjük, de Káin-könyvedben sokkal messzebbre merészkedsz.

Ellenmesédben – hogy Heller Ágnes szavát használjuk – kiderül, hogy a Kert Ura nem Isten, hanem egy fanatikussá vált nódi bölcs, és úgy állítod be, hogy Ádám és Éva, de különösen Ádám sóvárgott a Kerten túli szabadságra.

– Persze, hogy ki akartak szabadulni a Kert tétlenségének unalmából, megalázottságából.

Például abból, hogy a meztelenségüket eltakarni nem engedő Uruk szeme láttára még nemi ösztönüket sem tudták volna kielégíteni tudatlanságukban ügyetlenkedve. Nemhiába vannak, akik úgy értelmezik a bűnbeesést, hogy Éva elnyerte nemiségének tudását. Talán nem annyira csak a megtermékenyüléshez szükséges tudást, amelyet elleshettek az állatoktól is, hanem az igazi nemiség, vagyis a gyönyörszerzés és -adás tudását, melyet a házassági kötelességről prédikáló, cölibátusban élő egyházatyák és a perverz gyönyörüket olykor önostorozásból nyerő szerzetesek olyannyira elítéltek.

Áldott vagy, Káin! című regényem azonban zsidó-keresztény kultúránk alapjait sokkal inkább meghatározó kérdésekre is nyújt – a 21. század remélt megbékéléséhez, humánusabbá válásához – válaszokat. Valóban Isten uszította egymás ellen az első testvérpárt? Valóban az irigységből ölő testvért vette-e védelmébe? Valóban Isten átka a kenyérkereső munka és a vajúdas fájdalma? Valóban férjük uralma alá rendelte Isten Éva leszármazottait? Valóban oldalbordából származik a női nem? Amíg igennel válaszolunk ezekre a nyugati kultúránkat meghatározó kérdésekre, nem számíthatunk a múltunknál szebb jövőre. Azért kellett megírnom Ádám és Éva, Káin és Mahal kétgenerációs családragényét, hogy a kollektív tudatunkban élő, kultúránk, művészeteink minden ágába beágyazott bibliai történeteket más nézőpontból, más megvilágításban bemutatva, szabadabb gondolkodásra ösztönözzön. És segítsen abban, hogy az évszázadok óta növekvő, a népek, a vallások, a nemzedékek és a nemek közötti konfliktusok végre feloldódjanak, szertefoszoljanak...

<http://www.remeny.org/node/230>

*

Tartalomjegyzék

Jobboldali-e Magyarország - Vita

- Az ország visszatalált saját politikai énjéhez – vitaindító (Ungváry Rudolf a Klubrádió Kontra című műsorában)
- Jobboldali Magyarország? (Sipos Balázs)
- jobb és bal Magyarhonban (Boros László)
- Ez még nem a világvége (Bitó László)
- Elvesző illúziók (Bauer Péter)
- Hol az a rév? (Heller Ágnes)
- Eleve elrendelés? (Lánczos Vera)
- Tükörfúga (Kis Ádám)
- Déjà vu (Fazekas Csaba)
- „...egyszerűen csak nem demokrata” (Ranschburg Jenő)
- Levél a szerkesztőnek (Lengyel László)
- Nem jobboldali, konzervatív (Lendvai L. Ferenc)
- Hunniában készülget valami (Ripp Zoltán)
- Ennyi a derűlátásom – Zárszó a „Jobboldali-e Magyarország”-vitához (Ungváry Rudolf)

Ez még nem a világvége

Bitó László

Mindig is élveztem szóban vitatkozni a nézeteit szenvedélyesen, de mindig racionálisan felépítő Ungváry Rudolffal. Írásban vitatkozni a Galamusban megjelent szavaival – amelyekről szintén volt már alkalmam személyesen beszélgetni vele – nem nyújtana hasonlóan kielégítő intellektuális élményt. Így ahelyett, hogy tételesen vitatnám a magyarság történelmi jobboldaliságáról a Népszabadságban megjelent, majd a Klubrádióban kifejtett nézetét, illetve annak a Galamusban közzétett átiratát, inkább a magam optimistább, dinamikus nézetét írom meg a mostani jobbratolódás okáról – már ha egyáltalán van értelme ilyen politikai oldalakról beszélni.

A jobb- és baloldal jó kifejezés a parlamenti patkó két oldalának vagy az ott helyet foglalóknak a megjelölésére, amikor ez a két politikai erő – helyesebben a balliberális és a jobbkonzervatív besorolás, amely a politikai spektrum közepét is magában foglalja – nagyjából egyenlő súlyban jelenik meg. Most nem ezzel nézünk szembe. A liberális és a konzervatív eszmevilág formális reprezentáció nélkül marad. Attól azonban nem kell tartanunk, hogy ezek az eszmék kivesznek akár a parlamentből, akár a társadalomból, és soha nem lesz többet vezető szerepük.

Mi, emberek nagyon összetett lények vagyunk, még azok is – vagy talán különösen azok –, akik látszólag vagy valóban csak sodródnak. El sem tudok képzelni egy mindenben „baloldali” vagy „jobboldali”, illetve mindenben liberális vagy konzervatív embert. Én például a gazdagító másságban hívő liberális vagyok, de egyben az ideig-óráig mindent könnyen elérhetőnek ígérő, veszélyesen csábító túlköltekezéssel élni nem tudó fiskálisan konzervatív is. Ugyanakkor jónak tartom, hogy vannak köztünk, akik vállalják a gazdaság növekedéséhez szükséges, nagy kölcsönöket igénylő befektetői szerepet (ha nem az államhoz fordulnak, amikor a visszafizetésre kerül sor).

Mindannyian nagyon összetettek vagyunk, és nézeteink, hajlamaink környezetünktől és korunktól függően még felnőttkorunkban is változnak: remélhetően fejlődnek, bővülnek, kristályosodnak, tisztulnak. Mivel a politikai pártok emberekből állnak, nem tarthatjuk őket monolit, örökké változatlan entitásoknak. Különösen igaz ez az olyan fiatal pártra, mint a Fidesz a maga liberális eredetével, majd az egész politikai svédasztalt elfogadó jelenével és teljesen kiszámíthatatlan ideológiai jövőjével. És még inkább igaz ez a fideszes tojáshéjat még a fenekén viselő Jobbikra.

Mindebből következik, hogy nem merném e két párt nagy térnyerését Ungváry Rudolffhoz hasonlóan valami történelmi, determinisztikus magyar jobboldaliságból akár csak részlegesen is levezetni. Nem is tudom, mai szemmel nézve mit tarthatunk történelmileg jobboldalinak, hiszen a nálunk túl sokáig tartó földhözköttött feudalizmusban egészen mások voltak a politikai élet keretei, mint az azt követő iparosodás és valós értékeket felépítő polgárosodás idején.

Sosem láttam értelmét, hogy a Harmadik Birodalom árnyékában, majd utána, a szovjet megszállás alatt kialakult diktatúrákat jobbra vagy balra soroljam. Nem úgy kell elképzelni a politikai spektrumot, mint egy vonalat – magyarázza Istenjárás című regényemben a városi tanárból falura került tanító –, amelynek két végén helyezkednek el az egymással ellentétes bal- és jobboldali nézetek. Inkább úgy, mint egy kört, amelynek zenitjén a demokrácia doménjében együtt él a bal- és a jobboldali világnézet, de ahogy távolodunk a zenittől, annál nagyobb a veszély, hogy lecsúszunk a diktatúra félelmetes nadírjába. Ott aztán mindegy, hogy jobbról vagy balról érkezünk-e oda. De a demokrácia doménjén belül is egyre nehezebb definiálni bárkinek a nézet világát. Az Egyesült Államokban például sok déli állambeli demokrata konzervatívabb, mint az északi republikánusok.

Én két aforizmával tudom leginkább definiálni magam. Az egyik John F. Kennedy elnöki beiktató beszédében hangozott el: „Ne kérdezd, mit tehet érted a hazád – kérdezd, mit tehetsz te a hazáért.” Ezt teljesen magaménak vallom azzal a kiegészítéssel, hogy: 1. még nagyobb örömet okoz, ha honfitársaimon túl, embertársaimért is tehetek valamit; 2. elvárom az államtól, hogy olyan békés (tiszt és biztonságos) környezetet biztosítson számomra, amelyben minden tőlem telhetőt megtehetek közkincsünk gyarapításáért.

A másik aforizma – „a dagály minden hajót megemel” – azt az általam elítélt gazdasági nézetet illusztrálja, amely szerint ha az állam olyan körülményeket teremt, amelyekben a gazdagok még gazdagabbak lesznek, akkor abból a nagy gazdagságból a szegények asztalára is lecsurran valami. Bennem a dagály olyan képet idéz fel, amelyben a gazdagok jachtjai, sőt a kevésbé gazdagok csónakjai is megemelkednek, de a ladikkal sem rendelkező szegények az emelkedő vízbe belefulladnak. (Nagy szomorúsággal láttam például, amikor Reagan elnöksége alatt a gazdagodók úgy felverték az ingatlanárakat, hogy az addig nagyon színes Greenwich Village-ből a „bohém” művészek először a keleti Village-be, majd onnan Brooklynba szorultak ki, aztán jórészt onnan is.)

Érzelmi hovatartozásom illusztrálása után hadd állítsak fel egy dinamikus modellt, amely hozzájárulhat a mostani földcsuszamlás értelmezéséhez, s amely szemben áll az Ungváry-féle, sokkal statikusabb modellel. Ez utóbbi elképzelésnek szintén lehetett szerepe, de mivel sokkal pesszimisztikusabb, mint az én (olykor naivnak is nevezett) optimista nézetem, nem tudom

elfogadni egyetlen meghatározó faktorként.

A moszkovita diktatúra fokozatos ellágyulásának utolsó éveiben kialakult egy „baloldalinak” értelmezhető politikai rendszer, amelynek bukásával természetes volt a jobbra fordulás. Ennek a súlypontját azonban még inkább jobbra tolta egy szélsőjobb elem, amelynek további súlyt adott azok növekvő tömege is, akiket frusztrált elvárásaik kielégítlensége. Az így nagyon jobbra tolódott politikai inga nagy elánnal lendült balra, amikor a szavazók rájöttek, hogy a kormány nem képes kielégíteni igényeiket, és feltételezték, hogy egy ellentétes előjelű vezetés képes lesz erre. Így az 1994-es választásokon az inga elkerülhetetlenül túllengte a nyugalmas középpontot. Azóta sem alakult ki olyan politikai vagy civil erő, amely fékezhetné volna a kilengések amplitúdóját. Ellenkezőleg, mivel az első ciklusban alaposan meggyengült konzervatív párt nem volt kormányzóképes, és a liberálisok jórészt a koalícióban hitelüket veszítették, az inga 98-ban megint messze túllengett a politikai spektrum középrégióján, noha a szavazatok megoszlása tisztán mutatta, hogy a magyarság többsége egyáltalán nem jobboldali. A hatalom sokkal inkább azért csúszott a jobboldalinak tartott fiatalok kezébe, mert nem létezett vonzó középpárt, amelyen az inga megállhatott volna. A fiatalok között viszont alig akadt a politikai vagy a magánszférában bármi tapasztalattal rendelkező, őket mérséklő vezető. Így az inga minden eddiginél szélsőségesebb pontot ért el 2002-re.

Pedig jól tudjuk: erőhatás nélkül minden inga eléri nyugalmi pontját. Mi volt hát az az erő, amely megakadályozta, hogy a kilengés mérséklődjön, és a mérsékelt zónán belül maradjon? Főképpen az egymást túligérő demagógia. Minden pártnak könnyű többet ígérni, mint amit teljesíteni tud. Ezzel azonban aligha érheti el, hogy újraválasszák. Azért lett az első újraválasztott kormány Gyurcsány Ferencé, mert pártja az első ciklus elején teljesítette legfontosabb ígéreteit – ami viszont magában hordozta a második ciklus bukását. Ezt akarta kivédeni Gyurcsány az őszi beszéddel. Ezzel a mesteri peptalkkal (lásd: Politikai félidő) sikerült meggyőznie másnak élő pártvezetőtársait, hogy a túlköltekező halandzszásás után, amely akkor már négy cikluson át megismétlődött, szembe kell nézniük a gazdasági világ realitásaival.

Visszatekintve könnyen mondható: nagy hibát követett el Gyurcsány, hogy beszédének szalonképes változatával nem állt a nép elé. Ezzel elméletileg megfékezhetné volna a túligérgetések hajtotta politikai ingát – bár ha ezt megteszi, pártja valószínűleg kihátrált volna mögüle. Ám ha mégsem, akkor sem nyerte volna meg a harmadik ciklust, ami sokkal érettebb demokráciákban is ritkaságszámba megy, már ahol az alkotmány megengedi.

Semmi okunk feltételezni, hogy a mostani földcsuszamlásszerű jobbratolódás valami determinisztikus magyar jobboldaliság következménye, hiszen az előbbi okfejtésből nyilvánvaló a baloldal politikai tőkevesztésének – illetve a destruktív ellenzék általi szétziláltatásának – a szerepe. A dinamikus modell szerint ezt lehetett volna korlátozni: a hatásos ellenzékhez szükséges egyharmad plusz mandátum elnyerhető lett volna, ha Gyurcsány sokkal korábban lép vissza egy szakértő miniszterelnök javára, mint javasoltam is neki a kormánykoalíció felbomlásakor. Azóta azonban a vákuum egyre csak nőtt, mígnem teljesen elfogyott körülötte a levegő. A veszteség mérete még az utolsó hónapokban, sőt talán hetekben is csökkenthető lett volna, ha az elérhetetlen és ki nem érdemelt miniszterelnöki poszt helyett az MSZP kampánystratégiája a hatásos, konstruktív ellenzék vezetéséhez szükséges egyharmad plusz legalább egy mandátum megszerzésére irányul (lásd: Konstruktív ellenzék kerestetik.)

Lehet, hogy mandátumvesztésüket valóban kiérdemelték a bal-lib politikusok, de mi biztosan nem érdemeltük meg, hogy politikai árvákká váljunk (lásd: Nem könnyű demokratának lenni). Viszont árvaságunkban sem szabad csüggednünk: össze kell tartanunk, és nem szabad elfogadnunk a magyarok természetes jobboldaliságát és a hasonló, reménytelenséget sugalló, determinisztikus-statisztikus képzeteket. A dinamikus modell szerint semmi sem tart örökké: a centrális erőre törő mai Fidesz uralma sem. Az MSZP és a Jobbik közé ékelve valóban „centrálissá” válhat, de a nagy tömegeket megmozgató ereje nem abból ered, amiért, hanem abból, ami ellen fellépett. A Fidesz táborát a mesterien szított gyűlölet fogta össze. Ebben a kórúst a Kossuth tériek számára is ismert gyűlöletfüggők vezették (lásd: „Homofóbia” vagy gyűlöletfüggőség). Ők már most is – legalábbis ideiglenesen a Jobbikba tömörülve – azok ellen gyűlölködnek, akik kiengedték őket a palackból. Nélkülük különösen nehéz lesz a Fidesznek az embereit lázban tartó gyűlöletet szítani a már többszörösen amputált, magát aligha megtaláló MSZP ellen. A már régóta a zsebükben tartott ügyészséggel nem lesz nehéz koncepciók pereket indíttatni akár az MSZP bajos ügyeit idejében ki nem szivárogtató takarítónő ellen is – de ez csak ideig-óráig szolgálhat a centrális erő tömegeket mozgósító energiaforrásaként. Valószínűbb, hogy a Fidesz csahos kutyáit egyre inkább a Jobbik, vagy annak jobb szárnya elleni fellépés köti le, de ezzel a saját körét is megoszthatja.

Sokan emlegetik, hogy nagyon szűk lesz a Fidesz gazdasági mozgástere. Ebben egyáltalán nem vagyok biztos, hiszen nagy parlamenti többségével nagyon drasztikus támogatási és egyéb költségvetési átcsoportosításokat vihet végbe. És talán az IMF-fel és az EU-val kötött megállapodások újratárgyalása is sikeres lehet. Dinamikus nézetem sokkal inkább politikai mozgásterét látja beszűkülni: tőlük jobbról a Jobbik a maga sokat tudó volt fideszesével és az MSZP (MSZMP) hozzájuk csatlakozott volt híveivel. És persze szintén ki kell majd védeni a Fidesznek a fanatikus Kossuth tériek (vagy éppen a Magyarok nyilai?) jobbról jövő támadásait – és a morvaifrást. Mert őket nem lesz könnyű bedarálni, hacsak nem paktál le velük Orbán Viktor, feladva a későbbi brüsszeli szerepvállalása reményét a politikai ambíciói méretének sokkal megfelelőbb európai porondon. Úgyszintén jobbról várható nyomásnak – vagy belső ellenzéknek – tekinthetjük a KDNP-t, amely trójai falóként fogja behozni a döntéshozatalba a felsőbb hatalomra hivatkozó, valójában csak a saját mérhetetlen hatalomvágyuk kielégítésére törekvő, a Fidesznek tett szolgálataikért feltételezhetően viszonzást váró egyházatyákat. Igaz, a magát a katolikus „lándzsa hegyének” tartó Semjén Zsolt az elmúlt hónapokban visszafogta magát – vagy sikeresen visszafogták őt –, de nyilván többet remélnék tőle azok, akik megszerezték számára a legmagasabb vatikáni kitüntetést, mint hogy továbbra is csak a dormant (istentelen) liberálisok meg más „szakállas bácsik” ellen szálljon harcba. Balról az MSZP-t és a renegátjaiból kialakult szocdemeket kell majd szemmel tartania. A régvolt SZDSZ-esek, MDF-esek és szimpatizánsaik sem fognak eltűnni egyik napról a másikra, és az LMP is magára találhat. De Orbán Vikornak a saját pártján belül is nehezebb lesz rendet tartania, mint eddig, hiszen közös ellen(fél)ség nélkül lesznek tévelygők, s ha nem ügyel rájuk, ők lehetnek a kihívói 2014-ben, ha nem előbb.

Azok, akik talán egy ellentétes politikai előjelű kádári egyeduralmat vizionálnak, nem veszik figyelembe, hogy a valószínű kétharmad ellenére is többpártrendszerben élünk, s ha vissza lehet is élni az elnyert hatalommal, a kétharmad lehetetlenné teszi – az átmenet éve után – a felelősség másokra hárítását. Az eddig egy fronton harcoló Fidesznek tehát fel lesz adva a leckéje.

Mindezen fékező tényezők figyelembevételével elképzelhető, hogy éppen az elkövetkező ciklusokban alakulhat ki egy vagy két méretes középpárt, körülvéve az egész politikai spektrumot képviselő kisebb pártokkal. Így elérhető lesz egy kisebb amplitúdójú és így kevésbé destruktív politikai váltógazdaság.

Az apokaliptikus nézetek csak akkor valósulhatnak meg, ha teljesen átadjuk a játszóteret a politikusoknak, és elkeseredve – vagy kötelességszerűen duzzogva – begubózunk odúinkba. Nem kell senkinek kiszorítottnak éreznie magát, ha a történetek után aktívan keressük az alkalmat a civil összefogásra, felvesszük a kapcsolatot a hasonlóan és a másként gondolkodókkal egyaránt, támogatjuk a nézetünknek megfelelő fórumokat, és ha másként nem megy, kihasználjuk az e-szamizdat nyújtotta lehetőségeket. És amint fentebb említett írásaimban már kifejtettem: jó demokrataként el kell fogadnunk a többség választottját mindannyiunk miniszterelnökének.

Az elkövetkező év aligha lesz könnyű sokunk számára, de hosszú távon talán hihetünk a paraszti bölcsességben: amilyen az adjon isten, olyan a fogadj isten. A negatív, tiltó attitűdnek biztosan nem lesz fogantaja: a pozitív, a demokráciában elvárt segítőkészségnek sokkal nagyobb esélye lehet. Ha nem adjuk meg az esélyt az új miniszterelnöknek, hogy mindannyiunk miniszterelnöke legyen, aligha lesz az. Pedig történelmi megítéléséért Orbán Viktor (önző) érdeke is az, hogy egyesítse ezt a jórészt kormánybuktatási elkötelezettsége általa megosztott országot. Egyben biztosak lehetünk: a kormánybuktatás és így a további megosztás, most már nem érdeke. És a nemzeté sem.

Bitó László korábbi írása a Galamusban:

Az utolsó pillanat nyerő stratégiája

http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=7289%3Aaz-orszag-visszatalalt-sajat-politikai-enjehez&catid=66%3Akoezoes&Itemid=102&limits tart=4

*